

Paul-Henri Spaak

Paul-Henri Spaak, *Ministre des Affaires étrangères* et Pierre Harmel *Premier Ministre*

Paul-Henri Spaak, *Minister van Buitenlandse zaken* en Pierre Harmel *Eerste Minister*

Paul-Henri Spaak, *Foreign Minister*, and Pierre Harmel, *Prime Minister*

De Belgische politieke man

Paul-Henri Spaak (Schaerbeek, 1899 – Brussel, 1972) wordt geboren in een gezin dat sterk aanwezig is in het politieke en culturele leven van het land. Zijn vader, Paul Spaak (1870-1936), advocaat van opleiding, schittert in de wereld van de toneelschrijfkunst. Zijn moeder, Marie Janson, is de dochter van Paul Janson, de befaamde progressief-liberale voorman, aan de spits van de strijd voor het universele stemrecht, en de zuster van minister Paul-Emile Janson. Marie Spaak-Janson, verkozen voor de senaat in 1921, wordt de eerste parlementaire vrouw van België.

Paul-Henri Spaak – dokter in de rechten aan de Universiteit van Brussel (1921) – verwerft al vroeg bekendheid door schitterend te pleiten in opzienbarende zaken zoals die van de anarchist De Rosa, dader van een mislukte aanslag op prins Umberto van Italië, verloofde van prinses Marie-José, in 1929. Hij stapt in de politiek binnen de Belgische arbeiderspartij (B.A.P.) waar hij debuteert als adjunct-kabinetschef van minister Joseph Wauters, belast met arbeid en sociale verzorging (1925-1927). Daar blijkt hij een resolute pacifist en hij neemt standpunten in die door tal van zijn collega's als revolutionair worden beschouwd, bij zover dat hij bijna wordt uitgesloten uit zijn partij. Dat verhindert hem niet een nationale politieke loopbaan in te zetten die veelbelovend blijkt. In 1932 wordt hij verkozen als volksvertegenwoordiger van het arrondissement Brussel en drie jaar later treedt hij in de eerste regering Van Zeeland, waar hij gedurende vijftien maanden de functie van minister van vervoer en P.T.T. uitoefent.

In 1936 krijgt hij voor de eerste maal een plaats in het ministerie van buitenlandse zaken in een moeilijke Europese politieke context met een toename van zowel links- als rechts-extremistische houdingen. Hij pleit voor een buitenlands beleid dat exclusief en integraal Belgisch is.

In mei 1938 volgt hij zijn oom Paul-Emile Janson op als eerste minister en dit tot in 1939. Na de oorlog bekleedt hij deze functie nogmaals van 1947 tot 1949. Van 1961 tot 1965 is hij vice-eerste minister van de regering, voorgezeten door de christendemocraat Théo Lefèvre.

Paul-Henri Spaak stapt uit de politiek in 1966. Hij zal echter tot aan zijn dood een aandachtig waarnemer en een bedachtzaam commentator van het Belgische en internationale politieke leven blijven.

L'homme politique belge

FR

Paul-Henri Spaak (Schaerbeek, 1899 – Bruxelles, 1972) voit le jour dans une famille très présente dans la vie politique et culturelle du pays. Son père, Paul Spaak (1870-1936), avocat de formation, brille dans le monde de la dramaturgie. Sa mère, Marie Janson, est la fille de Paul Janson, le puissant tribun libéral progressiste, à la pointe du combat pour le suffrage universel, et la sœur du ministre Paul-Emile Janson. Elue au Sénat dès 1921, Marie Spaak-Janson sera la première femme parlementaire de Belgique.

Docteur en droit de l'Université de Bruxelles (1921), Paul-Henri Spaak acquiert une notoriété précoce en plaidant brillamment des causes retentissantes comme celle de l'anarchiste De Rosa, auteur d'un attentat manqué contre le prince Umberto d'Italie, fiancé de la princesse Marie-José, en 1929.

Engagé en politique au sein du Parti ouvrier belge (P.O.B.) où il fait ses armes en tant que chef de cabinet adjoint du ministre Joseph Wauters, chargé du travail et de la prévoyance sociale (1925-1927), il s'y montre un pacifiste résolu, prend des positions perçues comme révolutionnaires par nombre de ses pairs, au point de frôler l'exclusion de son parti. Cela ne l'empêche pas d'entamer une carrière politique nationale qui s'avère prometteuse. Elu représentant de l'arrondissement de Bruxelles dès 1932, il entre trois ans plus tard dans le premier gouvernement Van Zeeland, assumant durant quinze mois les fonctions de ministre des transports et des P.T.T.

En 1936, il accède pour la première fois au ministère des affaires étrangères dans un contexte politique européen difficile marqué par la montée des extrémismes de droite comme de gauche. Il est le chantre d'une politique étrangère exclusivement et intégralement belge.

En mai 1938, il succède à son oncle Paul-Emile Janson au poste de premier ministre et ce jusqu'en 1939. Après la guerre, il occupera encore cette fonction de 1947 à 1949. De 1961 à 1965, il sera vice-premier ministre du gouvernement présidé par le social-chrétien Théo Lefèvre.

Paul-Henri Spaak prend sa retraite politique en 1966. Il restera cependant jusqu'à sa mort un observateur attentif et un commentateur avisé de la vie politique belge et internationale.

« Pas de végétariens, pas de puritains, pas d'hypocrites prétentieux à la tête des Etats. Des hommes, des hommes qui se trompent, qui mangent, qui boivent, qui aiment, qui souffrent. De la chair, du sang et même des tripes. »

P.-H. Spaak • 12 septembre 1946

No vegetarians, no puritans,
no pretentious hypocrites as Heads of State.
Just men, men who make mistakes,
who eat, drink, love and suffer.
Flesh and blood – even guts.
12th September 1946

Geen vegetariërs, geen puriteinen, geen
pretentieuze hypocrieten aan het hoofd van de staten.
Mannen, mannen die zich vergissen, die eten,
die drinken, die liefhebben, die lijden.
Van vlees, van bloed en zelfs van ingewanden.
12 september 1946

EN

Belgian man of politics

Paul-Henri Spaak (Schaerbeek 1899 – Brussels 1972) was born into a family that was closely involved in the country's political and cultural life. His father, Paul Spaak (1870-1936) was a qualified lawyer who shone more in the world of dramatic arts. His mother, Marie Janson, was the daughter of Paul Janson, the powerful and progressive liberal orator who was at the forefront of the struggle for universal suffrage, and the sister of the minister Paul-Emile Janson. Elected to the Senate in 1921, Marie Spaak-Janson was Belgium's first female parliamentarian.

Graduating in law from Brussels University (1921), Paul-Henri Spaak rapidly gained a reputation by brilliantly arguing a number of prominent causes, such as for the anarchist De Rosa, who was responsible for a failed attack on the life of Prince Umberto of Italy, the fiancé of Princess Marie-José, in 1929.

Spaak became involved in politics with the Belgian Workers' Party (POB), where he earned his political stripes as deputy chief of staff to the minister for labour and social welfare

Joseph Wauters (1925-1927), showing himself to be a resolute pacifist, adopting positions considered to be revolutionary by his peers – to the point of almost being expelled from his party. But that did not prevent him from embarking on a promising national political career. Elected as the member for the district of Brussels in 1932, he became part of the first Van Zeeland government three years later, taking on the duties of minister of transport and post & telecommunications.

In 1936, he entered the Foreign Office for the first time against a background of troubled European politics characterised by the rise in extremism on both left and right of the political spectrum. Spaak pushed hard in favour of a foreign policy that was exclusively and entirely Belgian.

In May 1938 he succeeded his uncle, Paul-Emile Janson, as prime minister. He held this office until 1939 and after the war again served as PM from 1947 to 1949. From 1961 to 1965, he was deputy prime minister in the government led by the Christian Socialist Théo Lefèvre.

Paul-Henri Spaak retired from politics in 1966. However, he remained an attentive observer and well-informed commentator on Belgian and international politics until his death in 1972.

Bruxelles – Paul-Henri Spaak et d'autres personnalités à la tête du cortège du 1er mai 1949

Brussel – Paul-Henri Spaak en andere prominenten op kop van de stoet van 1 mei 1949

Brussels – Paul-Henri Spaak and other prominent personalities leading the procession on 1st May 1949

Paul-Henri Spaak

© Belga

1949 - Winston Churchill, créateur du Mouvement pour l'Europe unie, rencontre Paul-Henri Spaak Premier ministre belge et ministre des Affaires étrangères.

1949 - Winston Churchill, grondlegger van de beweging voor het Verenigd Europa, ontmoet Paul-Henri Spaak Belgische eerste minister en minister van Buitenlandse zaken

1949 - Winston Churchill, creator of the United Europe Movement, meets Paul-Henri Spaak, Belgian Prime Minister and Foreign Minister

L'homme d'Etat influent sur la scène internationale

FR

C'est dans le domaine de la politique étrangère que Paul-Henri Spaak va trouver sa véritable vocation et affirmer sa dimension d'homme d'Etat d'envergure internationale. Sa carrière de ministre des affaires étrangères, il l'accomplira quasi sans interruption durant 30 ans, de 1936 à 1966, ne l'interrompant que pour occuper les fonctions de Secrétaire général de l'OTAN.

Dans l'immédiat avant-guerre, après la dénonciation de l'accord militaire franco-belge de 1920, il axe prioritairement sa politique sur l'affirmation vigoureuse de l'indépendance et la neutralité de la Belgique.

A partir de 1940, ayant rallié Londres avec le premier ministre Pierlot et les ministres Gutt et De Vleeschauer, il se place résolument dans le camp des alliés.

Rentré à Bruxelles en octobre 1944, il a acquis une stature internationale telle qu'il est désigné comme président de la première assemblée générale de l'Organisation des Nations Unies (O. N. U.).

Il s'attache à l'élaboration d'un plan de paix à trois niveaux: O.N.U., Union de l'Europe occidentale (UEO), Alliance Europe - Etats-Unis, qui aboutira, d'une part, à la conclusion du Pacte de Bruxelles (1948), et d'autre part, au traité de l'Atlantique Nord (1949).

En 1948, il prononce à l'O.N.U. un discours resté célèbre dans lequel il dénonce la politique impérialiste de l'URSS. Atlantiste convaincu, il assume la fonction de secrétaire général de l'OTAN de 1957 à 1961. Il en renforcera les structures, tout en veillant à promouvoir une politique de détente vis-à-vis du Bloc de l'Est.

« Moi d'abord! »

Célèbre réplique de Paul-Henri Spaak à l'ambassadeur d'Allemagne, lors de leur entrevue au début de l'invasion de la Belgique le 10 mai 1940.

Me first!

Famous response made by Paul-Henri Spaak to the German ambassador at the time of their meeting at the beginning of the German invasion of Belgium, 10th May 1940.

Ik eerst!

Bekende repliek van Paul-Henri Spaak aan de ambassadeur van Duitsland, bij hun ontmoeting in het begin van de invasie van België op 10 mei 1940.

EN

An influential statesman on the international stage

It was in the area of foreign policy that Paul-Henri Spaak found his true vocation, cementing his place as a statesman on the international stage.

His career as Foreign Minister continued virtually without interruption for 30 years, from 1936 to 1966, except for a four-year period from 1957 to 1961 when he was Secretary-General of NATO.

In the immediate post-war period and after the 1920 Franco-Belgian military accord had come to an end, he focused his politics primarily on vigorously expressing and defending Belgium's independence and neutrality. From 1940 onwards, after reaching London in the company of prime minister Pierlot and the ministers Gutt and De Vleeschauer, he positioned himself firmly on the side of the allies.

By the time of his return to Brussels in October 1944, Spaak had gained such international stature that he was appointed chairman of the first session of the General Assembly of the United Nations (UN).

He became involved in developing a plan for world peace on three levels: the United Nations (UN), the Western European Union (WEU) and the Europe-United States Alliance, which led on the one hand to the signing of the Treaty of Brussels (1948), and on the other, to the North Atlantic Treaty (1949).

In 1948, he delivered a speech to the UN that has remained famous in which he denounced the USSR's policy of imperialism. A committed proponent of the Atlantic Alliance, he served as secretary-general of NATO from 1957 to 1961. During his period of office, he strengthened the organisation's structures, while promoting a policy of détente vis-à-vis the Eastern Bloc.

In 1948, he delivered a speech to the UN that has remained famous in which he denounced the USSR's policy of imperialism. A committed proponent of the Atlantic Alliance, he served as secretary-general of NATO from 1957 to 1961. During his period of office, he strengthened the organisation's structures, while promoting a policy of détente vis-à-vis the Eastern Bloc.

In 1948, he delivered a speech to the UN that has remained famous in which he denounced the USSR's policy of imperialism. A committed proponent of the Atlantic Alliance, he served as secretary-general of NATO from 1957 to 1961. During his period of office, he strengthened the organisation's structures, while promoting a policy of détente vis-à-vis the Eastern Bloc.

1957 - Paris, le général Norstad accueilli par Paul-Henri Spaak lors de sa visite au quartier général du S.H.A.P.E.

1957 - Parijs, generaal Norstad verwelkomd door Paul-Henri Spaak tijdens zijn bezoek aan de generaalswijk van de S.H.A.P.E.

1957 - Paris, General Norstad greeted by Paul-Henri Spaak on the occasion of his visit to the headquarters of S.H.A.P.E.

NL

De Staatsman met invloed op de internationale scène

Het is op het gebied van de buitenlandse politiek dat Paul-Henri Spaak zijn echte roeping zal vinden en zijn dimensie van Staatsman van internationaal formaat zal doen gelden.

Zijn carrière als minister van buitenlandse zaken loopt bijna continu gedurende 30 jaar, van 1936 tot 1966; hij onderbreekt ze alleen om de functie van Secretaris-generaal van de NAVO uit te oefenen.

Net vóór de oorlog, na de verbreking van het Frans/Belgische militaire akkoord van 1920, richt hij zijn beleid vooral op de sterke bevestiging van de onafhankelijkheid en de neutraliteit van België.

Vanaf 1940, naar Londen uitgeweken met de eerste minister Pierlot en de ministers Gutt en De Vleeschauer, plaatst hij zich resoluut in het kamp van de geallieerden.

Terug in Brussel in oktober 1944 heeft hij zo'n internationale status verworven dat hij wordt aangeduid als voorzitter van de eerste algemene vergadering van de Organisatie van de Verenigde Naties (OVN).

Hij legt zich toe op de opmaak van een wereldvredeplan op drie niveaus: Organisatie van de Verenigde Naties (OVN), Western European Union (WEU), Alliantie Europa - Verenigde Staten, dat enerzijds zal leiden tot het sluiten van het Verdrag of het Pact van Brussel (1948), en anderzijds tot het Noord-Atlantisch verdrag (1949).

In 1948 geeft hij voor de OVN een legendarische redevoering waarin hij het imperialistische beleid van de USSR aan de kaak stelt. Als overtuigde aanhanger van de NAVO zal de functie van secretaris-generaal van de NAVO uitoefenen van 1957 tot 1961. Hij zal de structuren ervan versterken en tezelfdertijd zorgen voor het bevorderen van een ontspanningsbeleid tegenover het Oostblok.

24 mars 1957 – Bruxelles: travaux préparatoires à la signature du Traité de Rome, acte fondateur de l'Union européenne

24 maart 1957 – Brussel: voorbereidende werkzaamheden voor de ondertekening van het Verdrag van Rome, aan de basis van de Europese Unie

24th March 1957 – Brussels: preparatory work prior to the signing of the Treaty of Rome, founding the European Union

Le Père de L'Europe

FR

Dès le lendemain de la seconde Guerre mondiale, Paul-Henri Spaak va se montrer un défenseur déterminé de l'idée européenne. Cette position, a priori incompatible avec sa politique étrangère d'avant-guerre, indépendante et neutraliste, ne l'est en fait qu'en apparence. Paul-Henri Spaak avait parfaitement saisi que les nouveaux enjeux internationaux engendrés par la Deuxième Guerre mondiale rendaient l'isolationnisme obsolète.

L'Union européenne, il la conçoit comme un instrument nécessaire de défense d'une civilisation démocratique, libérale et pluraliste face au danger que représentaient l'URSS stalinienne et ses alliés pour le monde occidental.

Dans ce contexte, il préconise très tôt le concept de constitution européenne.

Appelé à la présidence de l'assemblée consultative du Conseil de l'Europe de 1949 à 1951, il siègera également au sein de l'Assemblée commune de la CECA en 1953-1954.

Redevenu ministre des affaires étrangères dans le gouvernement Van Acker-Van Audenhove (1954-1957), il se voit confier à la conférence de Messine la mission de coordonner et d'animer les négociations devant conduire à la signature du Traité de Rome en 1957. Fondateur de

la Communauté économique européenne, son ardeur au travail, sa force de conviction, sa volonté politique inébranlable ont été déterminantes dans la construction de l'Europe.

S'étant retiré de la vie politique en 1966, il continuera à suivre avec intérêt l'évolution de la construction européenne, persuadé de son absolue nécessité, insistant notamment sur l'urgence de lui conférer une dimension politique.

NL

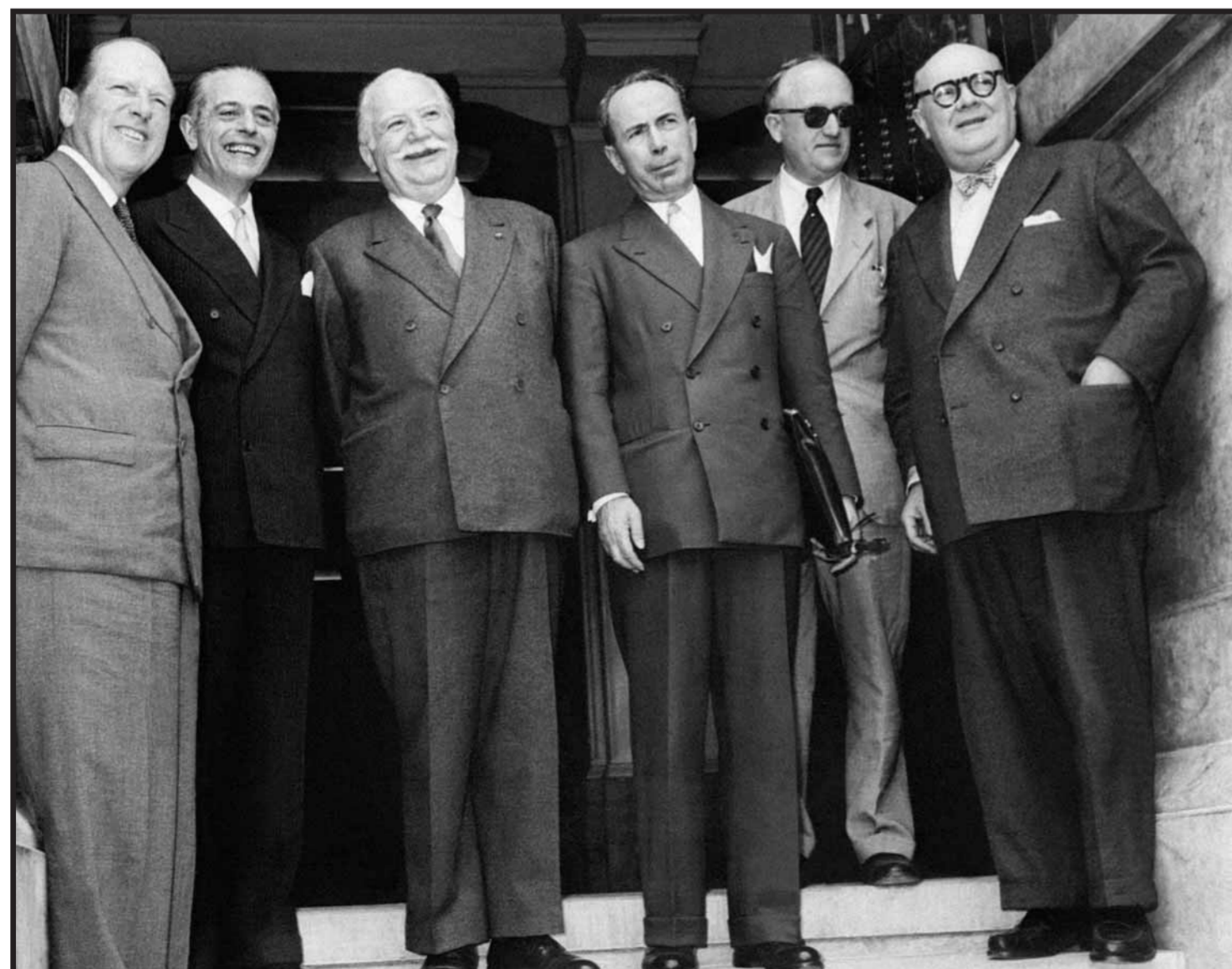
De vader van Europa

Kort na de tweede wereldoorlog zal Paul-Henri Spaak zich laten zien als een sterke voorstander van de Europese gedachte. Dit standpunt, op het eerste zicht tegenstrijdig met zijn vooroorlogs buitenlands beleid dat onafhankelijk en neutralistisch was, is in feite maar schijn. Paul-Henri Spaak had perfect begrepen dat de nieuwe internationale uitdagingen, veroorzaakt door de Tweede wereldoorlog, het isolationisme achterhaald maakten.

De Europese Unie ziet hij als een instrument, nodig voor de verdediging van de democratische, liberale en pluralistische maatschappij tegenover het gevaar dat de stalinistische USSR en zijn geallieerden inhield voor de westerse wereld. In dat verband pleitte hij heel vroeg voor het begrip Europese grondwet.

Hij oefent het voorzitterschap uit van de raadgevende vergadering van de Raad van Europa van 1949 tot 1951 en zetelt ook binnen de gemeenschappelijke vergadering van de CECA in 1953-1954.

Hij wordt opnieuw minister van buitenlandse zaken in de regering Van Acker-Van Audenhove (1954-1957) en krijgt de opdracht de onderhandelingen te coördineren en te leiden op de bijeenkomst van Messina, die zouden leiden tot de ondertekening van het Verdrag van Rome in 1957. De werklust, overtuigingskracht en onwankelbare politieke wilskracht van deze grondlegger van de Europese economische gemeenschap zijn bepalend geweest voor de vorming van Europa.

© Belga

Hij trekt zich terug uit het politieke leven in 1966, maar hij zal met belangstelling de ontwikkeling van de Europese opbouw volgen, overtuigd van de absolute noodzaak ervan voor het behoud van het continent. Hij beklemtoont daarbij in het bijzonder de dringende noodzaak om het een politieke dimensie te verlenen.

1955, Messina – Italie. Réunion des ministres des Affaires étrangères des Six pour relancer le processus de construction européenne: Jan Willem Beyen (Pays-Bas), Gaetano Martino (Italie), Joseph Bech (Luxembourg), Antoine Pinay (France), Walter Hallstein (RFA) et Paul-Henri Spaak (Belgique)

1955, Messina – Italië. Vergadering van de ministers van buitenlandse zaken van de Zes om het proces van de Europese opbouw te herlanceren: Jan Willem Beyen (Nederland), Gaetano Martino (Italië), Joseph Bech (Luxemburg), Antoine Pinay (Frankrijk), Walter Hallstein (BRD) en Paul-Henri Spaak (België)

1955, Messina – Italy. Meeting of the Foreign Ministers of the Six original countries of the European Economic Community to relaunch the process of European construction: Jan Willem Beyen (Netherlands), Gaetano Martino (Italy), Joseph Bech (Luxembourg), Antoine Pinay (France), Walter Hallstein (Federal Republic of Germany) and Paul-Henri Spaak (Belgium)

« L'Europe: aujourd'hui ou jamais! »

P.-H. Spaak • 4 août 1954 – lors de la tentative de création de la Communauté européenne de défense.

Europe: it's now or never!

4th August 1954 – during the attempt to create a European Defence Community.

Europa: nu of nooit!

4 augustus 1954 – bij de poging tot oprichting van de Europese verdedigingsgemeenschap.

EN

The Father of Europe

In the immediate aftermath of the Second World War, Paul-Henri Spaak demonstrated his abilities as a staunch defender of the European ideal. Although this position appeared to contradict his pre-war foreign policy of independence and neutrality, it did in fact only do so on the outside. Because Paul-Henri Spaak understood perfectly that the new international issues and stakes created by the Second World War had rendered isolationism obsolete.

Spaak conceived the European Union as the tool needed to defend a democratic, liberal and pluralistic civilisation against the dangers that the Stalinist Soviet Union and its allies represented for the Western world.

With this in mind, Spaak was a very early proponent of the European constitution.

Called on to chair the consultative assembly of the Council of Europe from 1949 to 1951, he also had a seat in the Joint Assembly of the European Coal and Steel Community in 1953-1954.

Re-appointed as foreign minister in the Van Acker-Van Audenhove government (1954-1957), Spaak was given the assignment at the Messina conference of coordinating and leading the negotiations resulting in the signing of the Treaty of Rome in 1957. As a founder of the European Economic Community, his passion for work, strength of conviction and indomitable political will were determining factors in the building of a united Europe.

After retiring from politics in 1966, Spaak maintained a great interest in the developments leading to the construction of Europe, totally convinced of its absolute necessity in safeguarding the continent as a whole and insisting in particular on the urgent need to give the movement a political dimension.

Paul-Henri Spaak

Paul-Henri Spaak,
un très grand orateur

Paul-Henri Spaak,
een heel groot redenaar

Paul-Henri Spaak,
a truly great orator

NL

Het Brusselse en Franstalige besef

Paul-Henri Spaak zal heel zijn leven onvoorwaardelijk verbonden blijven met de waarden van vrijheid, humanisme en democratie die hem waren ingeprent van in zijn kindertijd.

Hij is trouw aan zichzelf en blijft deze principes verdedigen in de loop van zijn lange en productieve politieke loopbaan, zowel op nationaal als op internationaal vlak.

Hij was intelligent, edelmoedig en gevoelig, open voor dialoog, dus geen man om zich een keurslijf van rigide en definitieve standpunten en houdingen aan te meten. Als pragmaticus had hij een scherp bewustzijn van de permanente ontwikkeling van ideeën en feiten, en dat men zich moest aanpassen aan dit knelpunt, soms door middel van pijnlijke toegevingen.

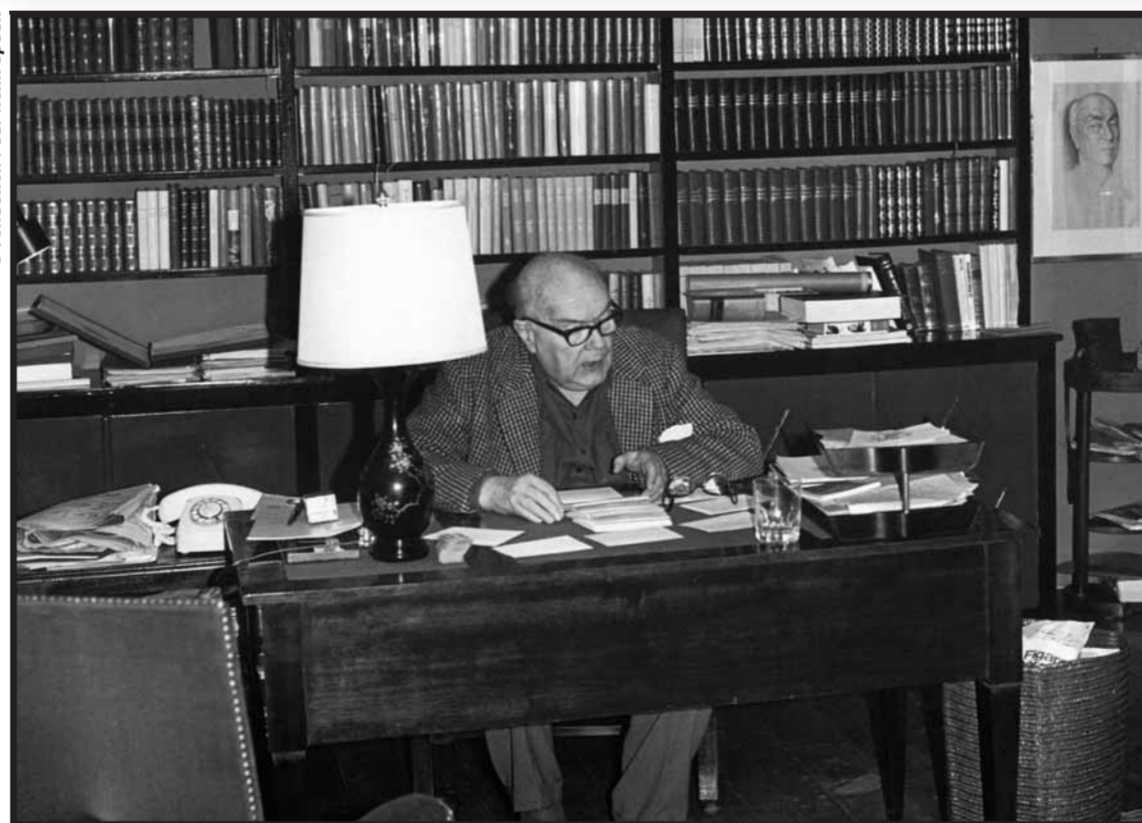
Zo ging het met de onvermijdelijke verandering van het Belgische politieke landschap in het midden van de jaren zestig. Paul-Henri Spaak, vroeger unitarist, merkte beter dan tal van Franstalige politici – vooral binnen zijn eigen partij, waarvan hij zich geleidelijk distancieerde – de toename in kracht van de Vlaamse eisen en het gevoel van onbehagen die ze konden doen wegen, in het bijzonder op de Brusselaars, zowel op het gebied van taalvrijheden als dat van arbeid en tewerkstelling.

Hij was eerst sceptisch tegenover het federalisme, maar hij omzeilde de kaap eind 1966 en verklaarde in te stemmen met het idee van een federalisme met drie (Brussel, Vlaanderen, Wallonië), overtuigd dat het de meest evenwichtige oplossing voor de toekomst van het land betrof.

In 1970 nam hij deel aan de ontmoetingen, georganiseerd door de Groepering voor het Recht en de Vrijheid. Tijdens de verkiezingscampagne in Brussel, in 1971, die zou leiden tot de aanstelling van de leden van de eerste agglomeratieraad, steunde hij met kracht de kartellijst tussen de FDF en de liberalen. Zo draagt hij in "zijn laatste strijd" bij tot de bekrachtiging van de Brusselse realiteit en tot de voorbereiding, op termijn, van de komst van het Brusselse gewest.

Paul-Henri Spaak is de vader van Antoinette Spaak, de eerste vrouwelijke voorzitter van een politieke partij in België (FDF) van 1977 tot 1982. Antoinette Spaak, Minister van Staat sinds 1983, was voorzister van de Raad van de Franstalige Gemeenschap van 1988 tot 1992.

© Fondation Paul-Henri Spaak

Paul-Henri Spaak voert, bij hem thuis in Braine-l'Alleud, zijn laatste strijd voor de bekrachtiging van het Brusselse gewest

Paul-Henri Spaak, at home in Braine-l'Alleud, directs his final struggle for the declaration of the Brussels Region

La conscience bruxelloise et francophone

FR

Paul-Henri Spaak resta sa vie entière inconditionnellement attaché aux valeurs de liberté, d'humanisme et de démocratie qui lui avaient été inculquées depuis son enfance.

Fidèle à lui-même, jamais il ne se départit de la défense de ces principes au cours de sa longue et prolifique carrière politique, tant sur le plan national qu'international.

Intelligent, généreux et sensible, ouvert au dialogue, il n'était pas homme à s'enfermer dans un carcan de positions et d'attitudes rigides et définitives.

Pragmatique, il avait une conscience aigüe de l'évolution permanente des idées et des faits, et qu'il fallait s'adapter à cette contrainte, parfois au prix de concessions douloureuses.

Il en allait ainsi de la mutation inéluctable du paysage politique belge au milieu des années soixante. Autrefois unitariste, Paul-Henri Spaak perçut mieux que nombre d'hommes politiques francophones – en particulier au sein de son propre parti, dont il se distança progressivement – la montée en puissance des revendications flamandes et le malaise qu'elles pouvaient faire peser, en particulier sur les Bruxellois, tant dans le domaine des libertés linguistiques que dans celui du travail et de l'emploi.

D'abord sceptique envers le fédéralisme, il franchit cependant le pas fin 1966 et déclara se rallier à l'idée d'un fédéralisme à trois (Bruxelles, Flandre, Wallonie), persuadé qu'il s'agissait de la solution la plus équilibrée pour l'avenir du pays.

Dès 1970, il participe aux rencontres organisées par le Rassemblement pour le Droit et la Liberté. A Bruxelles, en 1971, lors de la campagne électorale devant conduire à la désignation des membres du premier conseil d'agglomération, il soutient avec force la liste de cartel entre le FDF et les libéraux. Menant ainsi « son dernier combat », il contribue à affirmer la réalité bruxelloise et à préparer, à terme, l'avènement de la Région bruxelloise.

Paul-Henri Spaak est le père d'Antoinette Spaak, première femme à avoir présidé un parti politique en Belgique (F.D.F.) de 1977 à 1982. Ministre d'Etat depuis 1983, Antoinette Spaak a été présidente du Conseil de la Communauté française de 1988 à 1992.

EN

Awareness of Brussels and French-speaking Belgium

Throughout his whole life Paul-Henri Spaak remained unconditionally attached to the values of freedom, humanism and democracy that had been drilled into him since his childhood.

Faithful to his own beliefs, he never wavered from defending these principles during his long and prolific career in politics, both nationally and internationally.

Intelligent, generous and sensitive, and open to dialogue, Spaak was not a man to become shackled by rigid or unshakeable positions and attitudes.

A pragmatist, he was acutely aware of the non-stop development of ideas and events. He was also willing to bend to these constraints, sometimes at the price of having to make painful concessions.

Thus it was with the inescapable shift in the Belgian political environment of the mid-1960s. Once a unitarian, Paul-Henri Spaak was able to see better than many French-speaking politicians in Belgium – especially within his own party, from which he gradually distanced himself – the way that Flemish demands were becoming more powerful and the unsettling effect they were having on the people of Brussels in particular, both in terms of linguistic freedoms and in the key areas of labour and employment.

Initially sceptical about federalism, he came out at the end of 1966 and stated that he agreed with the idea of a three-pronged federalism (Brussels, Flanders, Wallonia), convinced that it was the best-balanced solution for the country's future.

From 1970 on he took part

in meetings organised by the Movement for Right and Liberty. In Brussels in 1971, during the electoral campaign to appoint the members first of the first urban council, he was a firm supporter of the coalition between the FDF party and the liberals. Conducting "his final fight", Spaak contributed towards the assertion of the reality of Brussels as an entity, making way over time for the advent of the Brussels Capital Region.

Paul-Henri Spaak was the father of Antoinette Spaak, the first woman to lead a political party in Belgium (FDF) from 1977 to 1982. Appointed a Minister of State in 1983, Antoinette Spaak chaired the Council of the French Community from 1988 to 1992.